Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

6 февруари 2025 година*

„Преюдициално запитване — Борба със забавяне на плащането по търговски сделки — Директива 2011/7/ЕС — Сделки между предприятия — Член 3, параграф 5 — Задължение на държавите членки да следят за това срокът за плащане, определен в договор между предприятия, да не надвишава 60 календарни дни — Възможност за договарящите се страни да определят по-дълги срокове за плащане — Условие за изрично договаряне на такъв срок в договор — Условие за липса на явна злоупотреба по отношение на кредитора — Кумулативни условия — Договори, чиито клаузи се определят изключително от едната от страните — Договорна клауза, с която длъжникът едностранно определя срок за плащане от 120 дни — Незаконосъобразност“

По дело C-677/22

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Sąd Rejonowy Katowice — Wschód w Katowicach (Районен съд Катовице — Катовице-изток, Полша) с акт от 26 септември 2022 г., постъпил в Съда на 2 ноември 2022 г., в рамките на производство по дело

Przedsiębiorstwo Produkcyjno — Handlowo — Usługowe A.

срещу

P. S.A.,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: K. Jürimäe, председател на втори състав, изпълняваща функцията на председател на трети състав, K. Lenaerts, председател на Съда, изпълняващ функцията на съдия от трети състав, N. Jääskinen, M. Gavalec и N. Piçarra (докладчик), съдии,

генерален адвокат: A. Rantos,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за P. S.A., от J. Janczewski и A. Paniczek,

* Език на производството: полски.

– за полското правителство, от B. Majczyna, в качеството на представител,

– за германското правителство, от J. Möller, J. Heitz и M. Hellmann, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от G. Gattinara и M. Owsiany-Hornung, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 30 май 2024 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, параграф 5 от Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки (ОВ L 48, 2011 г., стр. 1).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Przedsiębiorstwo Produkcyjno — Handlowo — Usługowe A. (наричано по-нататък „A.“) и P. S.A. по повод на това законосъобразна ли е договорна клауза, с която последното определя едностранно срок за плащане от 120 календарни дни, приложим за фактурите по договорите, сключени с A.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2011/7

3 Съображения 12, 13 и 28 от Директива 2011/7 гласят:

„(12) Забавата на плащане представлява нарушение на договора, което е станало финансово привлекателно за длъжниците в повечето държави членки поради ниските лихви, начислявани за забава, или липсата на такива, и/или бавната процедура на обжалване. Необходими са решителни промени с цел да се създаде култура на плащане в срок, включително като изключването на правото на начисляване на лихви винаги се разглежда като договорно условие или практика, представляващи явна злоупотреба, за да се обърне тази тенденция и подобна практика да бъде обезсърчена. Тези промени следва също да включват въвеждането на специални разпоредби относно сроковете за плащане […].

(13) Съответно следва да се предвиди по правило договорните срокове за плащане между предприятия да се ограничат до 60 календарни дни. При все това е възможно да има обстоятелства, при които предприятията изискват по-дълги срокове за плащане, например ако предприятията желаят да предоставят търговски кредит на своите клиенти. Ето защо следва да се запази възможността страните изрично да договарят

срокове за плащане, които са по-дълги от 60 календарни дни, при условие че подобно удължаване на сроковете не представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора.

[…]

(28) Настоящата директива следва да забрани злоупотребата със свободата на договаряне във вреда на кредиторите. В резултат на това, ако дадено условие в договор или дадена практика във връзка с датата или срока за плащане, […] са неоснователни предвид условията, предоставени на длъжника, или предимно служат да осигурят на длъжника допълнителни ликвидни средства за сметка на кредитора, същите могат да се разглеждат като представляващи такава злоупотреба. […] Настоящата директива не следва да засяга националните разпоредби за начините на сключване на договорите […]“.

4 Член 1 от тази директива, озаглавен „Предмет и приложно поле“, гласи в параграф 1:

„Целта на настоящата директива е борбата със забавата на плащане по търговските сделки с оглед гарантирането на правилното функциониране на вътрешния пазар, като се насърчава конкурентоспособността на предприятията, и по-специално на малките и средните предприятия“.

5 Според член 2 от посочената директива, озаглавен „Определения“:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

1. „търговски сделки“ означава сделки между предприятия или между предприятия и държавни органи, които водят до доставката на стоки или предоставянето на услуги срещу възнаграждение;

2. „публичен орган“ означава всеки договарящ орган, както е определен в член 2, параграф 1, буква а) от Директива 2004/17/ЕО [на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 година относно координиране на процедурите за възлагане на обществени поръчки от възложители, извършващи дейност във водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги (ОВ L 134, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 8, стр. 3)] и в член 1, параграф 9 от Директива 2004/18/ЕО [на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 година относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство, услуги и доставки (ОВ L 134, 2004 г., стр. 114; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 8, стр. 116)], независимо от предмета или стойността на договора;

3. „предприятие“ означава всяка организация, различна от публичен орган, участваща в упражняването на независима икономическа или професионална дейност, дори когато тази дейност се упражнява само от едно лице;

4. „забава на плащане“ означава плащане, което не е извършено в рамките на договорния или законния срок за плащане и при което условията, определени в член 3, параграф 1 […], са изпълнени;

5. „лихва за забава на плащане“ означава законна лихва за забава на плащане или лихва, за чийто размер предприятията са се споразумели, при спазване на член 7;

6. „законна лихва за забава на плащане“ означава проста лихва за забава на плащане при процент, който е равен на сумата от основния лихвен процент и най-малко осем процентни пункта;

[…]“.

6 Член 3 от Директива 2011/7, озаглавен „Сделки между предприятия“, предвижда в параграфи 1, 3 и 5:

„1. Държавите членки следят за това при плащанията по търговски сделки между предприятия кредиторът да е в правото си да изисква лихва за забава на плащане, без да е необходима покана, ако са изпълнени следните условия:

а) кредиторът е изпълнил своите задължения по договор и по закон; както и

б) кредиторът не е получил дължимата сума в срок и длъжникът е отговорен за забавата.

[…]

3. В случаите, в които условията, посочени в параграф 1, са изпълнени, държавите членки следят за следното:

а) кредиторът да има право да начислява лихви за забава на плащане от деня, следващ датата на плащане или изтичането на срока на плащане, определен в договора;

[…]

5. Държавите членки следят за това срокът за плащане, определен в договора, да не надвишава 60 календарни дни, освен ако в договора изрично е договорено друго и при условие че то не представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на член 7“.

7 Член 7 от Директива 2011/7, озаглавен „Договорни условия и практики, които представляват злоупотреба“, гласи в параграф 1:

„Държавите членки предвиждат, че договорни условия или практика, свързани с датата или срока на плащане, […], са или неприложими, или могат да бъдат основание за иск за обезщетение за вреди, когато представляват явна злоупотреба по отношение на кредитора.

Когато се определя дали дадено договорно условие или практика представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на първа алинея, се вземат под внимание всички обстоятелства, включително:

[…]

в) дали длъжникът има някаква обективна причина да се отклонява от […] срока за плащане, посочен в член 3, параграф 5, […].

[…]“.

Директива 2014/25/ЕС

8 Съгласно член 3, параграфи 1 и 4 от Директива 2014/25/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 година относно възлагането на поръчки от възложители, извършващи дейност в секторите на водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги и за отмяна на Директива 2004/17/ЕО (ОВ L 94, 2014 г., стр. 243):

„1. За целите на настоящата директива „възлагащи органи“ означава държавните, регионалните или местните органи, публичноправните организации или сдруженията, състоящи се от един или повече държавни, регионални и местни органи или от една или повече публичноправни организации.

[…]

4. „Публичноправни организации“ означава организации, които имат всички характеристики, изброени по-долу:

а) създадени са с конкретната цел да задоволяват нужди от общ интерес, които нямат промишлен или търговски характер;

б) имат правосубектност; както и

в) финансират се в по-голямата си част от държавни, регионални или местни органи или от други публичноправни организации; или са обект на управленски контрол от страна на тези органи или организации; или имат административен, управителен или надзорен орган, повечето от половината от членовете на който са назначени от държавните, регионалните или местните органи или от други публичноправни организации“.

Полското право

9 Според член 7 от ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Закон за противодействие на прекомерната забава по търговските сделки) от 8 март 2013 г. (Dz. U. от 2013 г., позиция 403), в редакцията му, в сила преди 1 януари 2020 г. (наричан по-нататък „Законът от 8 март 2013 г.“):

„1. При търговските сделки — с изключение на сделките, при които длъжникът е публичноправен субект — кредиторите имат право, без да е необходима покана и освен ако страните не са договорили по-висок лихвен процент, на законната лихва за забава по търговски сделки за периода от датата на изискуемост на паричната престация до датата на плащане, ако са изпълнени едновременно следните условия:

1) кредиторът е изпълнил своята престация;

2) кредиторът не е получил плащането в определения в договора срок.

2. Определеният в договора срок за плащане не може да надвишава 60 дни от датата на получаване от длъжника на фактурата или известието за доставка на стоката или

предоставяне на услугата, освен ако в договора страните изрично са договорили друго и при условие че договореното не представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора.

3. Когато определеният в договора срок надвишава 60 дни от датата на получаване от длъжника на фактурата или известието за доставка на стоката или предоставяне на услугата и условието по параграф 2 не е изпълнено, кредиторът, който е изпълнил престацията си, има право на лихвата по параграф 1 след изтичането на 60-дневния срок“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

10 P., учредено по полското право дружество, осъществяващо дейност в областта на добиването и продажбата на въглища, сключва с A., учредено по полското право дружество, осъществяващо дейност в областта на производството на минно оборудване, няколко договора за доставка на части за машини, предназначени за минен добив (наричани по-нататък „разглежданите договори“).

11 Някои от тези договори са сключени след търг, проведен чрез управляван от P. уебсайт, на който са публикувани пазарните условия. Други договори са сключени след (публична или непублична) процедура за възлагане на поръчки. И в двата случая условията на договора между страните, включително срокът за плащане от 120 дни, който започва да тече от датата на получаване на фактурата от P., са определени едностранно от последното дружество.

12 В изпълнение на разглежданите договори P. плаща 354 фактури в срок от 120 до 122 дни, считано от датата на получаването им. Впоследствие A. му изпраща обща сметка — известие относно сумите, които счита за дължими във връзка с лихвата за забава и обезщетението с фиксиран размер за разноските по събирането.

13 На 31 декември 2021 г. A. сезира Sąd Rejonowy Katowice — Wschód w Katowicach (Районен съд Катовице — Катовице-изток, Полша), който е запитващата юрисдикция, с иск за плащане от P. на сума в размер на 13 702,99 PLN (полски злоти) (около 3 100 евро), заедно със законната лихва за забава между датата на предявяване на иска и датата на плащането, както и на фиксирана сума в размер на 4 473,04 PLN (около 975 евро) като обезщетение за разноските по събирането. За периода от 61-ия ден, считано от датата на получаване на разглежданите фактури до датата на действителното плащане по тези фактури, A. изчислява лихвите за забава в съответствие с член 7, параграф 2 от Закона от 8 март 2013 г., който транспонира член 3, параграф 5 от Директива 2011/7 в полския правов ред.

14 В подкрепа на искането си за лихви, основано на посочения член 7, A. изтъква, че срокът за плащане от 120 дни е определен едностранно от P. в типов договор, приложен към публикуваните на уебсайта му спецификации. В нито един момент страните не били договорили този срок, който произтичал от господстващото положение на P. в договорното отношение. Освен това участието в процедура за възлагане на поръчки се подчинявало на едностранно определени от P. условия, включително условието за срока на плащане от 120 дни. Поради икономическото си положение A. било принудено да сключи разглежданите договори, без въобще да успее да се споразумее с P., така че да сведе този срок до 60 календарни дни. При тези условия подобна договорна клауза не можела да се приеме за изрично договорена от страните по договора по смисъла на член 3, параграф 5 от Директива 2011/7.

15 На 26 януари 2022 г. секретарят на Sąd Rejonowy Katowice Wschód w Katowicach (Районен съд Катовице — Катовице-изток) издава заповед за изпълнение по отношение на P., с която изцяло уважава искането на A.

16 P. обжалва заповедта, като оспорва частта от лихвите, изчислена в съответствие с член 7 от Закона от 8 март 2013 г., доколкото фактурите са платени в срока за плащане от 120 дни, считано от датата на получаването им, както следва от разглежданите договори. Според P. този срок бил приет от A., което, след като се запознало със спецификациите и след като спечелило процедурата за възлагане, сключило редица договори, в които потвърдило въпросния срок. Същият срок не бил увреждащ за кредитора, тъй като той разполагал със сигурност, че ще продаде услугите си, ще получи приходи и ще поддържа ликвидност.

17 За да разреши спора в главното производство, запитващата юрисдикция смята за необходимо да определи дали предвиденият в разглежданите договори срок за плащане, надхвърлящ 60 календарни дни, считано от датата на получаване на фактурата от длъжника, е определен при спазване на първото условие по член 3, параграф 5 от Директива 2011/7, според което всеки срок за плащане, по-дълъг от 60 календарни дни, трябва да бъде „в договора изрично […] договорен“.

18 Тази юрисдикция отбелязва, от една страна, че разглежданите договорни клаузи, включително отнасящата се до срока за плащане от 120 дни, са били едностранно определени от P. От друга страна, тази юрисдикция отбелязва, че единственият начин за оспорване на тези клаузи, ограничен до разглежданите договори, сключени след провеждане на процедура за възлагане на обществена поръчка, е да се подаде жалба до председателя на Krajowa Izba Odwolawcza (Национална комисия по жалбите, Полша), каквато A не е подало.

19 Посочената юрисдикция е склонна да приеме, че първото условие, предвидено в член 3, параграф 5 от Директива 2011/7, не е изпълнено, когато клауза, определяща срок за плащане, по-дълъг от 60 календарни дни, е включена в договор, чиито клаузи се определят изключително от едната от страните по договора. Според същата юрисдикция, макар по принцип клаузите на даден договор да могат да се определят от едната от страните, която ги изготвя предварително или използва типов договор, като другата страна се ограничава да ги приеме, подобно на договор с общи условия, член 3, параграф 5 все пак изключва възможността по този начин да се определи срок за плащане от 120 дни. Тъй като този срок има изключителен характер, кредиторът следва да е запознат най-малко с причините, поради които длъжникът желае да определи срока така, и да има възможност да изложи собствените си доводи този срок да не надвишава 60 календарни дни.

20 От друга страна, запитващата юрисдикция смята, че обстоятелството, че клауза, определяща по-дълъг от 60 календарни дни срок за плащане, в договор, сключен след провеждане на процедура за възлагане на обществена поръчка, може да бъде оспорена пред национален орган, не е достатъчно, за да се приеме, че първото условие, предвидено в член 3, параграф 5 от Директива 2011/7, е изпълнено, доколкото подобно оспорване би довело до „суверенно решение на субект, който е външен по отношение на самия договор“, относно приложимия срок за плащане.

21 Накрая, тази юрисдикция смята, че подобно тълкуване на първото условие се подкрепя от второто условие, предвидено в посочения член 3, параграф 5, по силата но което изричната договорка за срок за плащане, по-дълъг от 60 календарни дни, което е в отклонение от

общото правило, че максималният срок за плащане е 60 календарни дни, не трябва да представлява „явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на член 7 [от тази директива]“. Според посочената юрисдикция, за да може да се извърши такава преценка по отношение на разглежданите договори, икономическото положение, което трябва да се вземе предвид, е това на кредитора към момента на сключването им.

22 При тези условия Sąd Rejonowy Katowice — Warszawy w Warszawie (Районен съд Катовице — Катовице-изток) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 3, параграф 5 от Директива [2011/7] да се тълкува в смисъл, че за изрично договаряне от предприятията на надвишаващ 60 дни срок за плащане може да става дума единствено при договори, чиито разпоредби не са определени само от едната от страните по договора?“.

Производството пред Съда

23 Предвид писмените становища, представени от страните и заинтересованите лица съгласно член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз, що се отнася по-специално до възможното квалифициране на P. като „публичен орган“ по смисъла на член 2, точка 2 от Директива 2011/7, Съдът отправя до запитващата юрисдикция искане за информация, с което я приканва да потвърди, че това дружество представлява „предприятие“ по смисъла на член 2, точка 3 от тази директива, и да уточни критериите, въз основа на които е приела тази квалификация, за да определи дали делото в главното производство действително попада в приложното поле на член 3, параграф 5 от посочената директива, който се отнася до сделките между предприятия, а не в приложното поле на член 4, параграф 4 от същата директива, който се отнася до сделките между предприятия и държавни органи.

24 В отговора си, постъпил в Съда на 4 октомври 2023 г., запитващата юрисдикция потвърждава, че P. представлява „предприятие“ по смисъла на посочения член 2, точка 3.

По преюдициалния въпрос

По допустимостта

25 Германското правителство поддържа, че преюдициалното запитване е недопустимо, тъй като запитващата юрисдикция не е доказала в достатъчна степен от правна страна, че решението, което трябва да постанови по делото в главното производство, зависи от отговора на преюдициалния въпрос. Според това правителство запитващата юрисдикция поставя решението си в зависимост не само от това дали определеният в разглежданите договори срок за плащане от 120 дни е изрично договорен по смисъла на член 3, параграф 5 от Директива 2011/7, но и от това дали такъв срок представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на тази разпоредба, без обаче да се произнася по този въпрос и без да посочва този правен въпрос в запитването си.

26 В рамките на въведеното с член 267 ДФЕС сътрудничество между Съда и националните юрисдикции само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид

особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпроса, който поставя на Съда. Ето защо, след като поставеният въпрос се отнася до тълкуването или до валидността на норма от правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе. Така Съдът може да откаже да се произнесе по такъв въпрос само когато е съвсем очевидно, че исканото тълкуване или преценка на валидността на норма от правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставения му въпрос (вж. в този смисъл решения от 22 ноември 2022 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Извеждане —Терапевтичен канабис), C-69/21, EU:C:2022:913, т. 41, и от 11 януари 2024 г., Inditex, C-361/22, EU:C:2024:17, т. 28 и 29).

27 В случая запитващата юрисдикция иска да се установи как следва да се тълкува член 3, параграф 5 от Директива 2011/7, за да определи дали клауза, съдържаща се в договори, които тя квалифицира като подобни на договори с общи условия, по силата на която клауза длъжникът едностранно е определил срока за плащане на дължимите по тези договори фактури на 120 дни, вместо предвидените в тази разпоредба 60 дни, може да се квалифицира като „в договора изрично е договорено друго“ по смисъла на посочената разпоредба и за да се произнесе по искането на A. за плащане на лихви за забава за дължимите по разглежданите договори суми.

28 Поради това настоящото преюдициално запитване е допустимо.

По същество

29 С въпроса си по същество запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 3, параграф 5 от Директива 2011/7 трябва да се тълкува в смисъл, че съдържащият се в тази разпоредба израз „в договора изрично е договорено друго“ не допуска договорна клауза със срок за плащане, по-дълъг от 60 календарни дни, която е определена едностранно от длъжника.

30 Съгласно член 3, параграф 5 от Директива 2011/7 държавите членки следят за това срокът за плащане, определен в договора, да не надвишава 60 календарни дни, освен ако в договора изрично е договорено друго и при условие че то не представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на член 7 от тази директива.

31 По този начин член 3, параграф 5 позволява да се направи отклонение от предвидения в този член максимален срок за плащане от 60 календарни дни посредством две кумулативни условия. От една страна, такъв срок трябва да е „в договора изрично […] договорен“. От друга страна, така определеният срок не може да представлява „явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на член 7“ от посочената директива.

32 Доколкото въпросният член 3, параграф 5 позволява да се направи отклонение от определения в договора максимален срок за плащане от 60 календарни дни, той трябва да се тълкува стриктно (вж. по аналогия решение от 13 юни 2024 г., D. (Конструктивен дефект на двигателя), C-411/23, EU:C:2024:498, т. 26 и цитираната съдебна практика).

33 Що се отнася до първото кумулативно условие, което е предмет на поставения въпрос, тъй като член 3, параграф 5 от Директива 2011/7 не съдържа изрично препращане към правото на държавите членки с оглед на определяне на смисъла и обхвата на израза „в договора изрично е договорено друго“, от изискванията както за еднакво прилагане на правото на Съюза, така и за принципа на равенство следва, че този смисъл и този обхват по принцип трябва да получат самостоятелно и еднакво тълкуване навсякъде в Европейския съюз, което трябва да се търси с оглед не само на текста на този израз, но и на контекста на разпоредбата, в която се съдържа, както и на целите на тази разпоредба и на акта от правото на Съюза, от който той е част (вж. в този смисъл решения от 9 юли 2020 г., RL (Директива относно борбата със забавяне на плащането), C-199/19, EU:C:2020:548, т. 27, и от 1 декември 2022 г., X (Доставки на медицински материали), C-419/21, EU:C:2020:948, т. 21).

34 Макар сам по себе си текстът на член 3, параграф 5 от Директива 2011/7 да не позволява да се определи дали клауза, определяща срок за плащане, по-дълъг от 60 календарни дни, която се съдържа в договор, чието съдържание е било едностранно и изцяло определено от длъжника, може да бъде квалифицирана като „в договора изрично е договорено друго“ по смисъла на тази разпоредба, изискването за изрична уговорка все пак предполага, че с оглед на всички договорни документи и клаузи, съдържащи се в този договор, може да се установи, че страните по договора са изразили насрещната си воля да бъдат обвързани именно от клаузата, определяща максимален срок за плащане, който се отклонява от предвидения в посочената разпоредба срок от 60 календарни дни.

35 Така член 3, параграф 5 от Директива 2011/7 изисква изразяването на насрещна воля на тези страни при сключването на договора, което надхвърля самото изрично посочване на такъв срок в договорна клауза, независимо дали договорът, в който се съдържа тази клауза, представлява изцяло или отчасти договор с общи условия или от подобно естество.

36 Подобно изискване може да бъде изпълнено не само когато такава клауза е договорена индивидуално от страните, но и по-специално в рамките на договор с общи условия, когато съответната клауза е изтъкната от едната от тези страни в договорните документи, така че ясно да бъде разграничена от останалите договорни клаузи, като по този начин се изведе нейният дерогационен характер, и така че да се позволи на другата страна да се присъедини към нея при пълно познаване на фактите.

37 Това тълкуване на член 3, параграф 5 от Директива 2011/7 е в съответствие както с общите цели на тази директива, така и с целта, която е в основата в частност на тази разпоредба.

38 Така, както следва от член 1, параграф 1 от посочената директива във връзка със съображение 12 от нея, тя има за цел да се бори със забавянията на плащанията по търговските сделки и да създаде култура на плащане в срок с цел гарантиране на правилното функциониране на вътрешния пазар, като по този начин се насърчи конкурентоспособността на предприятията, и по-специално на малките и средните предприятия (вж. в този смисъл решение от 9 юли 2020 г., RL (Директива относно борбата със забавяне на плащането), C-199/19, EU:C:2020:548, т. 35).

39 Освен това от съображение 13 от същата директива следва, че член 3, параграф 5 от нея е израз на тези цели, доколкото тази разпоредба цели да защити ефективно кредитора от забавата на плащането от страна на длъжника, като установи срок за плащане, ненадвишаващ 60 календарни дни, отклонение от който може да се направи само при двете кумулативни условия, припомнени в точка 31 от настоящото решение.

40 Накрая, следва да се припомни, че в съответствие с член 3, параграф 5 от Директива 2011/7 при определянето на срок за плащане, по-дълъг от 60 календарни дни, който следва от изрично договаряне между кредитора и длъжника, трябва да се спазва и второто условие, предвидено в тази разпоредба. Следователно тази договорка не трябва да представлява „явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на член 7“ от тази директива. Всъщност от съображение 28 от въпросната директива следва, че тя забранява злоупотребата със свободата на договаряне във вреда на кредиторите. Така в съответствие с член 7, параграф 1 от същата директива държавите членки са длъжни да предвидят, че явно неравноправна клауза или не е приложима, или е основание за предявяване на иск за обезщетение за вреди, претърпени от кредитора в резултат на прилагането ѝ.

41 По силата на член 7, параграф 1, втора алинея, букви а)—в) от Директива 2011/7, когато се определя дали дадено договорно условие представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора, се вземат под внимание всички обстоятелства, включително всяко грубо нарушение на добрата търговска практика, което е в разрез с понятията „добросъвестност“ и „лоялност“, естеството на продукта или услугата, както и по-специално обстоятелството, че длъжникът има някаква обективна причина да се отклонява от срока за плащане, посочен в член 3, параграф 5 от Директива 2011/7.

42 От последното изискване по-специално следва, че независимо от евентуалното господстващо икономическо положение на длъжника в отношението му с кредитора ефективната защита на последния срещу неправомерното използване от страна на длъжника на договорна клауза, предвиждаща срок за плащане, по-дълъг от 60 календарни дни, остава напълно гарантирана, дори когато тази клауза е резултат от изрична договорка, която отговаря на условията, посочени в точки 34 и 35 от настоящото решение.

43 В случая, освен ако не се установи друго при проверките, които запитващата юрисдикция следва да направи, А. твърди, от една страна, че никога не е било в състояние да преговаря по клаузата относно сроковете за плащане от 120 дни, която се съдържа в типовия договор, приложен към изготвените от Р. спецификации, а от друга страна, че разглежданите договори са могли да бъдат сключени едва след като А. е приело едностранно определените от Р. условия.

44 Запитващата юрисдикция следва, от една страна, да провери дали с оглед на всички договорни документи и клаузи, съдържащи се в този договор, може да се установи, че А. и Р. са изразили своята насрещна воля да бъдат обвързани именно от договорните клаузи, предвиждащи срок, който се отклонява от срока за плащане от 60 календарни дни, предвиден в член 3, параграф 5 от Директива 2011/7. От друга страна, тази юрисдикция трябва да провери дали с оглед на обстоятелствата, съдържащи се в член 7 от тази директива, прибягването до последните клаузи може да представлява явна злоупотреба по отношение на А. и евентуално да изведе от това последиците, предвидени за тази цел в националното право.

45 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 5 от Директива 2011/7 трябва да се тълкува в смисъл, че изразът „в договора изрично е договорено друго“ не допуска длъжникът да определя едностранно договорна клауза, с която се определя срок за плащане, по-дълъг от 60 календарни дни, освен ако въз основа на всички договорни документи и клаузи, съдържащи се в този договор, може да се установи, че страните по посочения договор са изразили насрещната си воля да бъдат обвързани именно от съответната клауза.

По съдебните разноски

46 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Член 3, параграф 5 от Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки

трябва да се тълкува в смисъл, че

изразът „в договора изрично е договорено друго“ не допуска длъжникът да определя едностранно договорна клауза, с която се определя срок за плащане, по-дълъг от 60 календарни дни, освен ако въз основа на всички договорни документи и клаузи, съдържащи се в този договор, може да се установи, че страните по посочения договор са изразили насрещната си воля да бъдат обвързани именно от съответната клауза.

Подписи